

Uplatnenie policajnej etiky vo výkone policajnej služby

Anotácia: Význam policajnej etiky, v zmysle slobodnej voľby policajného profesionála v konaní, z hľadiska ašpirácií smerujúcich k naplneniu zákonného cieľa. Pohľad na problematiku prostriedkov regulatívneho systému policajnej profesie. Vybrané oblasti policajnej etiky so vzťahom k výkonu služby príslušníkov PZ SR.

Kľúčové slová: policajná etika, etické normy, etický kódex, morálka, mravnosť, etické princípy a hodnoty.

Význam aplikácie policajnej etiky do praxe

V súčasnosti máme možnosť viac ako kedykoľvek predtým vnímať v celej rozsiahlosti dôležitosť opodstatnenia etiky, ktorá vyplývajúca zo stavu aktuálnych potrieb spoločnosti, reaguje na špecifické otázky súvisiace s ľudskými počinmi. Významným spôsobom je to možné vnímať najmä na pozadí jej funkcií, prostredníctvom ktorých pôsobí na samotný subjekt a tiež jeho identitu. „Je zrejmé, že regulatívna, normatívna a výchovná funkcia etiky pomáha zároveň utvárať isté ochranné mechanizmy v ľudskom spoluzití i v realizácii vlastných záujmov a potrieb. Identita realizovaná v čine je najdôležitejším dôvodom toho, aby subjekt presiahol sám seba smerom k tomu, čo je tým druhým, aby prijal hodnotu toho druhého a svojím snažením smeroval k nemu.“¹

Vychádzajúc z uvedeného, aj zameranie policajnej etiky poskytuje vhodnú pôdu s adekvátnym uhlom pohľadu na riešenie nastolených otázok súvisiacich s eticko-morálnymi problémami, ktoré majú vplyv na osobu i konanie policajného profesionála v roli verejného činiteľa, resp. subjektu špecifického pracovného procesu. Každá z profesijných etík, ku ktorým možno zaradiť aj policajnú etiku, má svoje opodstatnenie, pričom pôsobí ako určitá sústava vybraných hodnôt, resp. noriem, ktoré sú orientované hlavne na formovanie správania subjektov, vykonávajúcich konkrétnu profesiu. V tomto prípade možno opodstatnene hovoriť o určitom druhu cielene a systematicky zameranej koncepcie. „Poslaním profesijnej etiky je vytvárať koncepciu určitého povolania vo vzťahu ku škále spoločenských hodnôt, ktorým má toto povolanie slúžiť.“² Význam policajnej etiky v služobnej praxi vnímame najmä prostredníctvom voľby tzv. správneho a eticky akceptovateľného konania, čiže samostatnej schopnosti orientácie subjektu – príslušníka PZ SR na vybrané prostriedky a vhodné metódy, ktorých použitie smeruje k želanému naplneniu zákonného cieľa. Výkon činnosti policajnej profesie identifikuje jej vykonávateľa s aspektmi širokého spektra individuálnej etiky, ďalej politickej, sociálnej a právnej filozofie, ktoré reagujú vo vzájomných väzbách.

Čo očakáva spoločnosť od pôsobenia polície? Čo je pre jednotlivca či skupinu ľudí podstatné okrem poskytnutia pomoci a ochrany? „Spoločnosť si vyžaduje pružnú, občanom blízku, na občanov orientovanú políciu.“³ Príslušníci polície týmto spôsobom prostredníctvom výkonu svojej profesie chránia útoky na spoločenské i individuálne hodnoty v zmysle slobody, ochrany práva, rovnosti príležitostí, súkromia a blahobytu. Konanie ohrozujúce zákonom chránený záujem si vyžaduje zákonné protiopatrenie, smerujúce k jeho eliminácii. Uvedený bezpečnostný systém by mal byť súčasťou každej demokratickej spoločnosti. „Každý spoločenský systém potrebuje pre stabilitu spoločnosti a súdržnosť spoločenského poriadku pocit bezpečia, ktorý má reálnu spoločenskú podobu.“⁴ Ide však v každom prípade o náročnú činnosť, lebo presadzovanie zákona nie je uskutočniteľné bez dokonalej orientácie jej

¹ ONDREJKOVÁ, A. 2001. *Etika profesie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2001, s. 4.

² KRŠKOVÁ, A. 1994. *Etika právnického povolania*. Bratislava : PF UK, 1994, s. 21.

³ KRÍŽANOVÁ, A. 1998. *Vybrané kapitoly zo sociológie pre policajtov*. Bratislava : APZ, 1998, s. 74.

⁴ HOFREITER, L. 2004. *Bezpečnosť, bezpečnostné riziká a ohrozenia*. Žilina : Edis, 2004, s. 129.

vykonávateľa – príslušníka polície, ktorý v rámci aktuálnych zákonných možností disponuje adekvátnymi právomocami. Tieto musí policajt po vyhodnotení situácie a zvážení služobného postupu adekvátnym spôsobom využiť na nápravu a obnovu zákona. V prípade prekročenia zákonnej právomoci ide bezpochyby so všetkým, čo k tomu patrí, o čin nebezpečný pre spoločnosť.

Príslušník polície potvrdzuje svoju profesionalitu nielen podávaním fyzických a psychických výkonov, ale aj uplatňovaním morálnej stránky. Prostredníctvom konkrétneho konania jedinca presadzujúceho zákon v konkrétnom prípade si verejnosť utvára obraz o celom Policajnom zbore. V uvedenom zmysle „je potrebné, aby sa polícia pri presadzovaní svojho poslania usilovala najmä o posilnenie ľudskej dimenzie svojej práce.“⁵ Samotná existencia profesijnej etiky príslušníkov PZ – od etických teórií až po aplikovanú etiku – nemá pre bezpečnostný sektor ani pre spoločnosť žiadny hlbší zmysel, pokiaľ nebude denne aktívne a dôsledne realizovaná na všetkých úrovniach riadenia v priamom výkone služby, od prezidiálnych útvarov až po miestne oddelenia. „Jednou z hlavných otázok súčasnosti je, aby ľudia pochopili, že morálka nie je len teoretickým súborom nepísaných noriem správania sa, ale podstatné je jej uplatňovanie v praxi.“⁶ Spoločenské očakávania si v tomto smere vyžadujú od príslušníka polície viac ako len ciele absolúcie etickej a právnej prípravy. Čo môže byť tým pomyselným stupňom k lepšie vykonanej práci? „Byť vnútorne povolaný vykonávať policajnú prácu v zmysle vnútornej oddanosti dobrej veci znamená ďalej osobnostne dorásť na túto prácu so všetkými jej špecifickými nárokmi a praktickými tlakmi. Ide tu o nadobudnutie triezveho nadhľadu na vec a o ľudské vyrovnávanie sa s realitou tejto práce, s realitou, aká naozaj je, teda so všetkými jej tienistými či akýmikoľvek negatívnymi stránkami.“⁷

Otázka aplikácie policajnej etiky do praxe si vyžaduje komplexný pohľad na problematiku. V zmysle transferu etických princípov v praktickom ponímaní ide v každom prípade o neľahký proces. Jednou z najvýznamnejších je najmä oblasť nedostatočného pochopenia významu morálky v zmysle ideálov, pravidiel, noriem a hodnotiacich súdov atď., ktorými sa príslušníci polície riadia počas výkonu praktickej služobnej činnosti. V tomto smere je nutné poukázať na súvisiace princípy policajnej subkultúry. „Medzi základné princípy činnosti a organizácie policajno-bezpečnostných orgánov sa radia predovšetkým princíp humanizmu, princíp politickej, národnostnej, náboženskej a rasovej neutrality, princíp demokratizmu, princíp etiky a zákonnosti, princíp jednoty prevencie a represie a princíp lojality.“⁸ Dôležité je zároveň pochopiť, že úroveň policajnej služby verejnosti závisí od kvality morálky. Policajní manažéri, zástupcovia špecializovaných policajných útvarov, služobne nadriadení funkcionári, odborníci z radov jednotlivých policajných služieb i radov príslušníkov útvarov a oddelení v niektorých prípadoch nedokážu v dostatočnej miere alebo včas identifikovať vzniknutý problém v morálnej rovine, ktorý je následne riešený organizačnými, technickými alebo inými neadekvátnymi prostriedkami. Aby policajná etika mala možnosť ukázať aj v policajnej praxi svoje účinky, je nutné prioritne pristúpiť k riešeniu morálnych vzťahov týkajúcich sa činnosti PZ, použitím etických nástrojov na to určených. Policajná etika predsa otvára vhodný priestor na zodpovednú diskusiu o problémoch policajných hodnôt, zodpovednosti, nestrannosti a rozhodovaní, integrite, legitimizácii, diskriminácii a iných závažných otázkach súvisiacich s činnosťou polície. „Morálna

⁵ WALPEN, L. 1996. How to introduce humanity into a sometimes inhuman profession. In *The Police Journal*. 1996, p. 29.

⁶ CEBULAK, W. 1996. Morality in criminal law and criminal procedur : principles, doctrine, and court cases. In *Journal of Police and Criminal Psychology*. 1996, p. 37.

⁷ KORENÝ, P. 1999. *Vybrané kapitoly z etiky pre policajtov : relatívne a absolútne hranice policajnej činnosti*. Bratislava : Akadémia PZ, 1999, s. 9.

⁸ PORADA, V. a kol. 2000. *Úvod do teórie činnosti policajno-bezpečnostných orgánov. I. časť*. Bratislava : Akadémia PZ, 2000, s. 70.

zodpovednosť sa prejavuje v pripravenosti a schopnosti dobrovoľne vyvíjať snahu realizovať sociálne významné ciele, uznávané a hodnotené ako správne či spravodlivé. Jej existencia u človeka svedčí o kvalite jeho samouvedomenia a majstrovstva samostatne určiť svoje správanie s akceptáciou na občianske verejné záujmy.⁹ Vychádzajúc z uvedeného, to však v prvom rade predpokladá odborne vyškoleného a skúseného policajného profesionála s praxou, ktorého pripravenosť na plnenie služobných úloh je rozšírená o adekvátne poznanie etických otázok.

Problematika normatívneho systému policajnej profesie

Výkon činnosti príslušníkov PZ SR podlieha tzv. právnemu a neprávemu normatívne systému. Špecifické podmienky výkonu činnosti policajta ako verejného činiteľa musia zodpovedať vnútroštátnym právnym normám i normám medzinárodného práva. Tieto obsahuje:

- Ústava SR
- ústavné zákony Národnej rady SR
- zákony Národnej rady SR
- zákonné opatrenia s právnou silou zákona
- normatívne akty štátnej správy (nariadenia vlády SR, všeobecne záväzný právne predpisy ústredných orgánov štátnej správy, všeobecne záväzný nariadenia miestnych orgánov štátnej správy)
- iné formy (všeobecne záväzný normatívne akty obecných samospráv a uznesenia obecných zastupiteľstiev)
- interné normatívne akty (rozkazy, vykonávacie predpisy, služobné pokyny, organizačné poriadky, metodické pokyny)
- medzinárodné právo (konvencie, dohovory, multilaterálne a bilaterálne zmluvy)

Okrem uvedeného existujú aj normatívne úpravy trestno-procesnej činnosti vo forme systémov trestnoprávných úkonov, opatrení a činností policajných orgánov činných v trestnom konaní v súlade s Trestným poriadkom. Štátne zriadenie prostredníctvom normatívnej úpravy s jednotlivými stupňami právnej sily a diferencovaným obsahom týmto spôsobom prezentuje dôležitý a priamy regulačný stimul pravidiel správania sa. Príslušník polície ako verejný činiteľ má osobitnú zákonnú ochranu. Podľa zákona NR SR č. 300/2005 z 20. mája 2005 (Trestný zákon) v znení neskorších predpisov je verejný činiteľ chránenou osobou, ale zároveň sa môže v špecifických prípadoch stať trestne zodpovedným. Napriek obsiahlosti a dôkladnosti, s akou sú právne normy formulované, zákonné zmocnenie taxatívne nestanovuje príslušníkovi polície praktický návod, ako by mal konať v konkrétnej situácii. Vzniká tak priestor na individuálne rozhodovanie medzi rôznymi cestami, pričom všetky by mali naplňovať intencie rovnakej právnej hodnoty.

Pokiaľ ide o etické regulatívy, je nutné zdôrazniť, že v tomto zmysle ide o neprávny normatívny systém upravujúci činnosť PZ SR, ktorý vymedzuje adekvátny priestor na konanie, ktoré je možné z hľadiska výkonu policajných činností označiť ako etické alebo neetické. Uplatňovanie etických noriem je pritom nutné realizovať dobrovoľným spôsobom, slobodne a zodpovedne. „Jedným zo základných a vlastne východiskových typov prístupov k etickým hodnotám a etickým normám je ich rozšírenie a prijatie, pričom ide o komunikačný proces, a teda cestu od zdrojov k príjemcom, ich porozumenie a adekvátna interpretácia, a

---

⁹ ČIPKÁR, J. 1996. *Etika v profesijnej činnosti polície*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 1996, s.11.

tým i vytvorenie predpokladov na ich aspoň dostatočné alebo zjavné rešpektovanie.¹⁰ Etické normy slúžia nielen záujmom verejnosti, ale aj jednotlivcom ako návod na modelové správanie. Samozrejme záleží na konkrétnej situácii, pretože čo jedna spoločnosť akceptuje podľa príslušného súboru hodnôt ako vhodné, v druhej môže byť neprijateľné, alebo dokonca nezákonné. „Poslaním profesijnej etiky príslušníka Policajného zboru nie je len vykonávať koncepciu určitého povolania vo vzťahu k určitej hierarchii hodnôt, ktoré prijíma naša súčasná spoločnosť. Dôležité je, aby v nej uvedené morálne a právne normy, pravidlá a princípy viedli k praktickým rozhodnutiam a činnostiam, predstavujúcim najvyššie dobro pre občiansku spoločnosť.“¹¹ Počas výkonu služby vzniká množstvo konkrétnych situácií, pričom sa od policajta očakáva jeho zákonné, včasné a správne rozhodnutie, ktoré vzniknutý problém vyrieši. V prípade policajnej etiky, ako súčasti systému regulácie výkonu policajnej profesie, je nutné vychádzať z morálnych princípov.

Neoddeliteľnou súčasťou policajnej práce je aj morálne rozhodovanie, keď je na základe morálneho hodnotenia potrebné rozhodnúť sa medzi morálnymi dilemami. Nie je to však jednoduché, pretože „etické dilemy prichádzajú často v najmenej vhodnom okamihu, bez akéhokoľvek varovania a bez možnosti zastaviť sa a dostatočne dlho premýšľať o vzniknutej situácii.“¹² Želaným výsledkom rozhodovania je následne zodpovedné konanie. „Morálnou voľbou dávame hodnotový obsah nášmu budúcemu konaniu. Pri každom našom rozhodnutí vystupuje do popredia morálna hodnota zvažovaného zámeru. Každý človek ako slobodná bytosť musí niesť ťarchu zodpovednosti za svoje činy.“¹³ Uvedomujúc si svoju zodpovednosť v konaní, policajt v službe neustále pristupuje k riešeniu vzniknutých situácií, aby tým naplnil poslanie povolania, ktoré sa odhodlal vykonávať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. „Otázka morálnej zodpovednosti predstavuje nesmierne zložitý teoretický a praktický problém, predovšetkým keď ide o hraničné životné situácie, v ktorých má jednotlivec buď veľmi malý priestor na rozhodovanie a na výber svojho konania, alebo nemá žiadny priestor.“¹⁴

Dôležitú úlohu v oblasti etického konania policajta má služobná prisaha, prostredníctvom ktorej všetci príslušníci PZ svojím vlastnoručným podpisom deklarujú pri vstupe do služobného pomeru dodržiavanie etických princípov. Služobný pomer dokonca nevznikne, ak občan – záujemca o službu v PZ odmietne zložiť služobnú prisahu alebo ju zloží s výhradou. Príslušníci PZ sú povinní sa služobnou prisahou riadiť, dodržiavať ju a nepripustiť, aby svojím konaním porušili jej znenie. Služobná prisaha je základom profesionálnej morálky a stavovskej cti. Na významnosť služobnej prisahy poukazuje aj skutočnosť, že v prípade jej porušenia vymedzeným spôsobom, hrozí príslušníkovi PZ aj prepustenie zo služobného pomeru.

Morálne rozhodovanie príslušníka polície by malo byť zároveň v zhode s etickým kódexom. Vo všeobecnej rovine „etický kódex predstavuje systém mravných noriem, ktoré slúžia ako prostriedok formovania požadovaných vlastností a vzťahov medzi nimi. Každá morálna sústava je historicky podmienená, je pochopiteľná vo svojom historickom kontexte, so zreteľom na miesto, čas, konkrétne podmienky, potreby a možnosti ľudskej existencie. Oveľa dôležitejšie je znútornenie a stotožnenie sa s týmito princípmi. Etický kódex, či už

¹⁰ TONDL, L. 2010. *O aplikáciách etických hodnôt a hodnotových postojů I. : Tri pohľady na význam hodnôt v lidském jednání a rozhodování.* Metodický zošit № 1 [CD-ROM]. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010, s. 6.

¹¹ FOBEL, P. a kol. 2002. *Všeobecná a aplikované etiky : časť II. Aplikované etiky.* Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2002, s. 81.

¹² GILMARTIN, K. M., HARRIS, J. J. 1998. *The continuum of compromise.* In *The Police Chief.* 1998, p. 26.

¹³ MIEDZGOVÁ, J. 1998. *Základy etiky.* 3. vyd. Bratislava : Media trade – Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998, s. 40.

¹⁴ REMIŠOVÁ, A., GAŽOVÁ, V. 2003. *Vybrané kapitoly z etiky a kulturológie.* 2. doplnené vyd. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2003, s. 61.

profesijný, alebo celospoločenský, má normatívny charakter, vyžaduje od človeka určitý typ správania, ktorý sa viac či menej premieňa v priebehu dejinného vývoja.¹⁵ Etický kódex príslušníka PZ SR bol koncipovaný z európskych tradícií, pričom ustanovením základných pravidiel reguluje správanie a činnosť profesie policajta. Podstatu etického kódexu príslušníka PZ SR tvorí vzťah profesie s občanom, verejnosťou či kolegom. Je však nutné uviesť, že ani jeho dômyselná prepracovanosť nedokáže reálne obsiahnuť všetky situácie, do ktorých sa policajt môže dostať, preto mu tiež nedáva presný návod na riešenie morálnych dilem. To však ani nebolo pri jeho zostavovaní cieľom. Pre príslušníkov polície zostáva neustále aktuálna a dôležitá úloha – konať vždy takým spôsobom, aby sa nedostali do rozporu so svojím svedomím, služobnou prisahou i etickým kódexom.

Právne i etické nástroje pôsobia na reguláciu výkonu súčasne. Legislatívna regulácia výkonu policajnej profesie je vzhľadom na zaužívané etické štandardy vo zvláštnom vzťahu. „Hodnoty, ako vedomé ľudskému konaniu vopred dané meradlá, orientácie a normy, ako na situáciu sa vzťahujúce konkretizácie hodnôt s určitými požiadavkami správania a hrozbami sankcií, spájajú právo s etikou.“¹⁶ Aby išlo o reguláciu v pravom zmysle slova, „právne normy nesmú odporovať etickým, ale musia prebiehať súbežne a navzájom sa dopĺňať.“¹⁷ Právne normy formou stručnej a jasnej terminológie svojou podstatou rigorózne stanovujú, čo je protizákonné pod hrozbou stanovenej sankcie. V princípe za konkrétny trestný čin hrozí páchatelovi po naplnení ďalších znakov udelenie konkrétneho trestu. V prípade etických noriem možno zjednodušene uviesť, že tieto odporúčajú, čo by sa malo urobiť bez výslovnej hrozby konkrétnej sankcie, ak k porušeniu etickej normy dôjde. Vychádzajúc z uvedeného je zrejmé, že čo je protiprávne, je spravidla aj neetické, no čo je neetické, nemusí byť vždy protiprávne.

Uplatnenie policajnej etiky vo výkone služby príslušníkov PZ SR

Každý druh profesie realizovaný prostredníctvom príslušných odborníkov v sebe viaže mravné postoje, hodnoty a zodpovednosť. Z hľadiska predmetu a náplne práce je policajná profesia orientovaná sociálne. Týmto spôsobom možno označiť „prácu a služby, ktorých predmetom sú ľudia a pôsobenie na ľudí.“¹⁸ Príslušníci PZ sú v intenzívnom sociálnom styku s ľuďmi, preto úspešné zvládnutie služby si vyžaduje neustále riešiť problémy druhých ľudí, ďalej ovládať taktiku vystupovania, korektného zaobchádzania aj v psychicky náročných situáciách. „Zvládanie profesie policajta je spojené s prekonávaním psychickej záťaže, preto jeho analýza musí nutne vychádzať i z psychologických premís.“¹⁹ Empatický prístup policajta je jednou z vhodných ciest k vnímaniu riešenej situácie a predchádzaniu konfliktných výstupov.

Úlohou PZ ako ozbrojeného bezpečnostného zboru je hlavne zabezpečenie vnútorného poriadku a bezpečnosti, boj proti zločinnosti v organizovanej alebo medzinárodnej forme a plnenie ďalších úloh vyplývajúcich z medzinárodných záväzkov. Mravné poslanie polície je orientované predovšetkým na ochranu demokratického ústavného zriadenia štátu a jeho orgánov, ďalej základných ľudských, občianskych práv a slobôd a verejného poriadku. Činnosť PZ je právne a morálne usmernená princípom obmedzenej vlády (ex officio), ďalej subsidiarity, vecami miestnej bezpečnosti a právom občana na sebaochranu v medziach

¹⁵ HERZOGOVÁ, Z. 1999. *Základy filozofie a profesní etiky*. 3. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999, s. 108.

¹⁶ BALGA, J. 1998. *Polícia, etika a právo*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 1998, s. 54.

¹⁷ HANULÁKOVÁ, E. 1996. *Etika v marketingu*. Bratislava: Eurounion, 1996, s. 10.

¹⁸ RAISKUP, J. CH. 1998. Profesia policajta z hľadiska sociálnej psychológie práce. In *Profesijné nároky na policajtov v I. skupine hodností : zborník príspevkov zo seminára, ktorý sa konal 19.5.1998 v Bratislave*. Bratislava : APZ, 1998, s. 10.

¹⁹ ČECH, J. 1998. *Úvod do policajnej psychológie*. Bratislava : Magnet press Slovakia, 1998, s. 97.

zákona. Praktická činnosť policajta je podľa teórie policajných činností realizovaná prostredníctvom služobnej činnosti a služobných zákrokov. Služobná činnosť je činnosť policajta spojená s plnením úloh podľa zákona o PZ alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov (napr. vykonávanie preventívnych opatrení, zaisťovanie dôkazov atď.). Služobný zákrok je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do práv a slobôd osoby. Pri tom musia byť splnené súčasným spôsobom tieto znaky:

- policajt používa oprávnenia alebo donucovacie prostriedky
- odvracia hroziace nebezpečenstvo a ohrozenie, alebo
- prekonáva protiprávne konanie, ak je aktuálna existencia porušenia verejného poriadku, bezpečnosti osôb, alebo majetku.

Príslušníci polície sú prostredníctvom priameho výkonu služby neustále konfrontovaní s problematickými situáciami, ktorých riešenie si vyžaduje zákonné, včasné, dôrazné a nestranné zaujatie postojov v zmysle adekvátnych noriem. Pomyselné zrkadlo spravodlivosti o činnosti polície je príslušníkom PZ nastavené prostredníctvom verejnosti, ktorá oprávnené požaduje sprísnenie kontroly dodržiavania zákonnosti ako základného piliera demokracie. „Ak si policajt sám vyhradzuje právo súdiť a trestať, stáva sa spoločnosť pre nás všetkých menej bezpečná.“²⁰ Z pohľadu prevencie je preto dôležité venovať náležitú pozornosť uvedeným požiadavkám už v rámci prijímacieho konania potenciálnych uchádzačov o službu v PZ, najmä ich psychickým, fyzickým a ďalším profesijným atribútom. V súčasnosti sa „vo vybraných rozhodujúcich oblastiach zisťuje, či má uchádzač nevyhnutné osobnostné a iné predpoklady na úspešné vykonávanie policajnej profesie.“²¹ Vzhľadom na neustále zákonné i etické zlyhania jednotlivcov v PZ je však nutné systém priebežne prehodnocovať a prijatím zákonných opatrení aktualizovať priebeh prijímacieho konania, ktorý ako jeden z dôležitých prvkov má všetky predpoklady a potenciál perspektívne eliminovať nežiaduci vývoj v budúcnosti.

Nezastupiteľné miesto v systéme kontrolných mechanizmov PZ zastáva riadiaci funkcionár. „Vedenie ľudí je dynamicky vibrujúcou realitou, mnohvrstevným javom. Nemôže to byť akási zotrvačná zakonzervovaná pragmatická manipulácia ľuďmi, ale inovatívny proces.“²² Každý príslušník PZ má svojho najbližšieho nadriadeného v roli manažéra, ktorý by mal mať prirodzenú autoritu, zodpovednosť, odborné znalosti a kvalifikáciu a schopnosť účinným spôsobom vplývať na postoje svojich podriadených. „Vedením ľudí manažéri vhodnými metódami a prijateľnými prostriedkami stimulujú (aktivizujú) podriadených spolupracovníkov tak, aby títo ochotne, vo vlastnom záujme realizovali plnenie cieľov organizácie, inštitúcie, služby alebo útvaru PZ.“²³ Riadiaci pracovníci by mali ísť svojim podriadeným príkladom v dodržiavaní morálnych princípov a etických zásad. „Spoločné morálne rozhodnutia sa musia zakladať na etických princípoch, ktoré tlmochia spoločné, jasné a overené odkazy.“²⁴ Ide totiž o jeden zo spôsobov, ako vhodne vplývať na ľudí a tiež schopnosť riešiť interpersonálne a skupinové konflikty na oddelení, resp. útvare. „Eticky zručný líder má vedieť riadiť, tvoriť, má mať prehľad v systémoch kontroly a zachovávaní rovnováhy, motivovať ľudí, komunikovať, formulovať vízie,

²⁰ LUKNIČ, A. S. 1999. *Etika v činnosti policajta*. Bratislava : Akadémia PZ, 1999, s. 108.

²¹ BILSKÝ, P. 2000. *Profesijný profil policajta*. In *Profesia policajta*. Bratislava : Akadémia PZ, 2000, s. 83.

²² ERNEKER, J. 2007. *Vedenie ľudí v policajnom manažmente*. 3. nezmienené vydanie. Bratislava : Akadémia PZ, 2007, s. 5.

²³ KULÍŠEK, M. 2000. *Vedenie ľudí v riadiacej činnosti manažéra I*. Bratislava : Akadémia PZ, 2000, s. 5.

²⁴ ZECHA, G. 2010. *Zlaté pravidlo v aplikovanej etike. Ako dospieť k správne rozhodnutiu v teórii a praxi?* In *Aplikovaná etika vo vzdelávaní a praxi*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010, s. 42.

vštepovať etické normy personálu a ostatným ľuďom, ktorých riadi.²⁵ Pokiaľ ide o proces vzájomnej komunikácie, táto prebieha v PZ po vertikálnej i horizontálnej osi v závislosti od charakteru útvaru, konkrétnej situácie a dostupnosti technických prostriedkov. Komunikáciu možno chápať tiež ako účinný regulátor konania. Rovnako dôležitý je tiež komunikačný kanál medzi zložkami PZ a ďalšími štátnymi službami, orgánmi, organizáciami, občanmi, resp. inými subjektmi mimo rezortu MV SR. Zlyhanie komunikačného procesu v tíme môže viesť k negatívnym vplyvom na dosahovanie výsledkov, plnenie stanovených úloh, resp. ohrozeniu života, zdravia, majetku a bezpečnosti. Efektívnosť komunikačných zručností nadriadeného má týmto spôsobom priamy vplyv na efektívnosť fungovania oddelenia, odboru a nepriamo i celého PZ. Schopnosť organizovať predurčuje nadriadeného vytvoriť harmonický tím ľudí, ktorí budú plniť stanovené úlohy efektívne a včas. Toto utváranie si však vyžaduje dlhodobé, zodpovedné a profesionálne pôsobenie, založené na manažérskych vedomostiach, praxou overených skúsenostiach. Dynamický systém činnosti riadiaceho pracovníka je zameraný najmä na diagnosticko-poznávaciu, komunikačno-informačnú, motivačno-aktivizačnú a hodnotiacu činnosť.

Policajná služba je službou určenou celej spoločnosti, ktorá si vyžaduje činnosť v zmysle hodnôt podporujúcich boj proti korupcii, extrémizmu, diskriminácii, nátlaku, protekcii, zneužívaniu donucovacích prostriedkov atď. Jedným zo spúšťacích mechanizmov uvedeného konania môže byť agresia. „Agresiou označujeme najčastejšie útočné správanie, ktoré obyčajne nastupuje ako reakcia na skutočné alebo iba zdanlivé ohrozenie vlastnej moci, najčastejšie ako prejav hnevu.“²⁶ Orientácia na konkrétne hodnoty je usmerňovaná pod vplyvom profesijnej morálky, ktorá by mala byť súčasťou morálneho povedomia každého príslušníka PZ. Skutočná morálna česť sa potom prejaví u policajta v konaní aj v prípadoch, keď nie sú pod kontrolou nadriadených alebo kolegov.

V roku 2010 došlo podľa štatistických údajov inšpekčnej služby MV SR, ktorá je na odhaľovanie TČ policajtov vecne príslušná, k celkovému nárastu obvinených policajtov. Celkovo bolo v roku 2010 zadokumentovaných 183 TČ, ktoré boli spáchané v 231 skutkoch. Z toho bolo 124 (67,8 %) TČ spáchaných v štátnej službe a 59 (32,2 %) mimo služby. Z hľadiska právnej kvalifikácie boli najpočetnejšie TČ proti poriadku vo verejných veciach – 96 (52,5%), TČ proti majetku 29 (15,8%) a TČ proti životu a zdraviu 25 (13,7%). Medzi najzávažnejšie oblasti porušovania právnych i etických noriem polície možno zaradiť korupciu. Ide o protiprávne využívanie prostriedkov policajtom vo svoj prospech. Predmetom korupcie príslušníkov PZ býva dlhodobé najmä vedenie TK v rozpore s ustanoveniami TP (zmena výpovede v prospech obvineného, ovplyvňovanie znalca na vypracovanie znaleckého posudku v prospech obvineného, ovplyvňovanie vyšetrovateľa, aby „vybavil“ u sudcu podmienčné prepustenie odsúdeného na slobodu, ovplyvňovanie príslušníka PZ za „vybavenie“ zastavenia trestného stíhania), ďalej ovplyvňovanie podmienok na udelenie trvalého pobytu na území SR zo strany žiadateľa v rozpore so zákonom o pobyte cudzincov či ovplyvňovanie výkonu služby príslušníkov PZ, aby ju títo vykonávali v rozpore so zákonom č. 171/1993 Z. z. o PZ v znení neskorších predpisov, pri prejednávaní priestupkov proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky podľa zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch (v súvislosti s nepredložením dokladov na vedenie vozidla, jazdou pod vplyvom alkoholu, preverovaní podozrenia zo spáchania TČ marenia výkonu úradného rozhodnutia v súvislosti s vedením vozidla, preverovaní podozrenia zo spáchania TČ držania omamných a psychotropných látok, preverovaní podmienok na udelenie pobytu cudzincov na území SR, technického stavu vozidla, udeľovaní dlhodobého pobytu cudzincov na území SR, dokumentovaní dopravnej nehody).

²⁵ CIULLA, J. B. 2010. Etika a efektívnosť : štruktúra lídersípu. In *Aplikovaná etika vo vzdelávaní a praxi*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010, s. 38.

²⁶ ONDREJKOVIČ, P. a kol. 2000. *Sociálna patológia*. Bratislava : Veda, 2000, s. 69.

Jedným z riešení negatívnych ukazovateľov môže byť okrem iného dôkladná analýza problémových oblastí a osvojenie si zákonného i ľudského prístupu príslušníkov PZ k občanovi, lebo len prostredníctvom vzájomnej pomoci bude PZ vnímaný a akceptovaný verejnosťou.

Literatúra

- BALGA, J. 1998. *Polícia, etika a právo*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 1998. 89 s. ISBN 80-8054-062-4.
- BILSKÝ, P. 2000. Profesionálny profil policajta. In *Profesia policajta*. Bratislava : APZ, 2000. ISBN 80-8054-124-8, s. 79-109.
- CEBULAK, W. 1996. Morality in criminal law and criminal procedur : principles, doctrine, and court cases. In *Journal of Police and Criminal Psychology*. ISSN 0882-0783, 1996, vol. 11, no. 2, p. 34-37.
- CIULLA, J. B. 2010. Etika a efektívnosť : štruktúra líderšipu. In *Aplikovaná etika vo vzdelávaní a praxi*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010. ISBN 978-80-8083-970-3, s. 23-40.
- ČECH, J. 1998. *Úvod do policajnej psychológie*. Bratislava : Magnet press Slovakia, 1998. 324 s. ISBN 80-8054-049-7.
- ČIPKÁR, J. 1996. *Etika v profesijnej činnosti polície*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 1996. 79 s. ISBN 80-7097-332-3.
- ERNEKER, J. 2007. *Vedenie ľudí v policajnom manažmente*. 3. nezmenené vydanie. Bratislava : APZ, 2007. 60 s. ISBN 978-80-8054-403-4.
- FOBEL, P. a kol. 2002. *Všeobecná a aplikované etiky: časť II. Aplikované etiky*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2002. 106 s. ISBN 80-8055-628-8.
- GILMARTIN, K. M. – HARRIS, J. J. 1998. *The continuum of compromise*. In *The Police Chief*. ISSN 0032-2571, 1998, vol. 65, no. 1, p. 25-28.
- HANULÁKOVÁ, E. 1996. *Etika v marketingu*. Bratislava : Eurounion, 1996. 124 s. ISBN 80-85568-56-X.
- HERZOGOVIČ, Z. 1999. *Základy filozofie a profesnej etiky*. 3. uprav. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 1999. 154 s. ISBN 80-7251-013-4.
- HOFREITER, L. 2004. *Bezpečnosť, bezpečnostné riziká a ohrozenia*. Žilina : Edis, 2004. 146 s. ISBN 80-8070-181-4.
- KORENÝ, P. 1999. *Vybrané kapitoly z etiky pre policajtov : relatívne a absolútne hranice policajnej činnosti*. Bratislava : APZ, 1999. 124 s. ISBN 80-8054-122-1.
- KRSKOVÁ, A. 1994. *Etika právnického povolania*. Bratislava : PF UK, 1994. 129 s. ISBN 80-7160-065-2.
- KRIŽANOVÁ, A. 1998. *Vybrané kapitoly zo sociológie pre policajtov*. Bratislava : Akadémia PZ, 1998. 96 s. ISBN 80-8054-065-9.
- KULÍŠEK, M. 2000. *Vedenie ľudí v riadiacej činnosti manažéra I*. Bratislava : Akadémia PZ, 2000. 157 s. ISBN 80-8054-133-7.
- LUKNIČ, A. S. 1999. *Etika v činnosti policajta*. Bratislava : Akadémia PZ, 1999. 176 s. ISBN 80-8054-114-0.
- MIEDZGOVIČ, J. 1998. *Základy etiky*. 3. vyd. Bratislava : Media trade – Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998. 107 s. ISBN 80-08-02745-2.
- ONDREJKOVÁ, A. 2001. *Etika profesie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2001. 96. s. ISBN 80-8055-566-4.
- ONDREJKOVIČ, P. a kol. 2000. *Sociálna patológia*. Bratislava : Veda, 2000. 272 s. ISBN 80-224-0616-3.

- PORADA, V. a kol. 2000. *Úvod do teórie činnosti policajno-bezpečnostných orgánov. I. časť.* Bratislava : Akadémia PZ, 2000. 125 s. ISBN 80-8054-153-1.
- RAISKUP, J. CH. 1998. Profesia policajta z hľadiska sociálnej psychológie práce. In *Profesijné nároky na policajtov v I. skupine hodností : zborník príspevkov zo seminára, ktorý sa konal 19.5.1998 v Bratislave.* Bratislava : APZ, 1998. ISBN 80-8054-069-1, s. 10-13.
- REMIŠOVÁ, A., GAŽOVÁ, V. 2003. *Vybrané kapitoly z etiky a kulturológie.* 2. doplnené vyd. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2003. 144 s. ISBN 80-8934-55-1.
- TONDL, L. 2010. *O aplikáciách etických hodnot a hodnotových postojů I. : Tři pohledy na význam hodnot v lidském jednání a rozhodování.* Metodický zóšit № 1 [CD-ROM]. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010. 42 s. ISBN 978-80-557-0015-1.
- WALPEN, L. 1996. How to introduce humanity into a sometimes inhuman profession. In *The Police Journal.* ISSN 0032-258X, 1996, vol. 69, no. 1, p. 21-29.
- ZECHA, G. 2010. Zlaté pravidlo v aplikovanej etike. Ako dospieť k správne rozhodnutiu v teórii a praxi? In *Aplikovaná etika vo vzdelávaní a praxi.* Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bella, 2010. ISBN 978-80-8083-970-3, s. 41-55.

Key words: police ethics, ethic standards, ethics code, morality, morals, ethical principles and values.

Summary

Applied ethics directly address morality area of problematic situations in terms of practice. Unanswered questions are mainly directed towards determining acceptable boundaries which should correspond with required actions. In the specified content of positive attitude occupation ethos is related to positive value. Practical ethics are in a way linked to the situation which is being solved.

When it comes to police ethic it is, from institutional point, oriented to general actions. Particular ethical reasoning of concrete cases of actions of police officers are directed more at the essence. However within everyday police activities a policeman deals with a number of different situations and so the way to understanding and appropriate decision taking does not lead through the medium of making reference to particular cases. It is important to deal mainly with questions like under what conditions and on the basis of what competences police are permitted to act upon, in order to be able to fulfil its difficult duties for society.

Performance limits of police activities are mainly from the point of legal normative system definitely identified. Related legal regulations, from the point of rules, rigorously determine organization of the PF of the SR, duties, or more precisely rights and obligations of policemen. When it comes to moral rules, professional activities of member of the PF of the SR presupposes to assume such attitude which will be in compliance with professional morality when keeping fundamental principles of service activities. Correlation of legal and ethical instruments will take its real significance when they act collaterally.

Important element of direct exercise of service should be such relationship between a citizen and a policeman which would be based on principles respecting personality, fundamental rights and toleration. From the presented point it is a very difficult occupation with emphasis on the area of psychical and moral professionalism. Its effects can be consequent individual failures of individual members of the PF, which in the eyes of the public make negative picture of other colleagues. In the presented idea control activities of officials and character of mutual communication within workplace make more important significance.

PhDr. Jozef Greňo
doktorand Katedry spoločenských vied
Akadémia PZ v Bratislave
e-mail: jozef.greno@post.sk

Recenzent: prof. PhDr. Dalimír Hajko, DrSc.